

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ ВРАНЦІ.

Реданція й Адміністрація:
Львів, РИНОК 4. 10. II. ПОВ.
Телефон Реданції 248-41
Телефон Адміністрації 229-41
Телефон Друкарні 229-25
Адреса для телегр.: Діло-Львів
Конто: II К. О. Львів 304060
Банку "Чеська Літота"
Прага "Діло".
Рукописи не звертаємо.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

місячно (з чинником) 5.00 зол
чвертьрічно 15.00
піврічно 30.00
річно 60.00

В АМЕРИЦІ 1.50 дол. у че
ХОСЛОВАЧИНІ 30 КОР. Ч.
У ВСІХ ІН. КРАЯХ 1.50 дол. п
ОДИН ПРИМІРНИК 20 сот.

ЗСІ ТОЧНІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ ДІСТАЮТЬ ЩОМІСЯЦЯ БЕЗПЛАТНО
КНИЖКУ Б-НИ "ДІЛО" В ОБЕМІ 10-15 АРКУШІВ ДРУКУ.

Єпископ Діонізій Няраді об'яв адміністрацію хустського єпископства.

Єпископ Няраді, що минулого тижня приїхав до Хусту, офіційно об'яв своє становище. В суботу відбулась у його честь академія в театральній залі; промову виголосив секретар прем'єра ред. Рогач.

В неділю парох Хусту святочно впровадив Єпископа до церкви. У інституції взяли участь представники карпатоукраїнського та центрального уряду, багато духовенства та маси вірних. Єпископ відправив архиєрейську Службу Божу, проголосив церкву єпископським собором, а після виголосив проповідь та дав благословення.

Населення Карпатської України виявляє ширшу радість, що його духовним провідником став відомий, заслужений український патріот. Як відомо, перед евакуацією Ужгороду тамош-

ній єпископ Стойка — що залишився під мадярським пануванням з огляду на свої мадяро-фільські переконання — запропонував, що вишло до Хусту свого представника, але мін. Ю. Ревай не погодився на те.

У ХУСТІ ПОВСТАНЕ ВАСИЛІАНСЬКИЙ МОНАСТІР.

З Карпатської України наспіла вістка, що ОО. Василіани задумують побудувати у Хусті величаву церкву та монастир. Як відомо монастир ОО. Василіан на Чернечій Горі в Підмонастирі коло Мукачева, над рікою Латорицею, лишився на українському боці. Монастир на Чернечій Горі — найстарший у Карпатській Україні, має цінну бібліотеку — найбільшу на всю Карпатську Україну.

Карпатська Україна вдячна

НІМЕЧЧИНІ Й РУМУНІ ЗА ДИПЛОМАТИЧНУ ПІДТРИМКУ.

ІНТЕРВ'Ю ПРЕМ'ЄРА О. Д-РА ВОЛОШИНА.

Прем'єр о. д-р Волошин дав кореспондентові румунської пресової агенції інтерв'ю, в якому підкреслив, що Карпатська Україна завдячує чимало Німеччині, а головню вождюві німецького народу Гітлерові. Завдяки Німеччині, Карпатська Україна зберегла незалежність; сама вона не мала стільки сил, щоби оборонити себе перед захланним сусідом.

Карпатська Україна завдячує чимало і Румунії, яка в найтяжчих хвиликах не солідариювалася з ревіндикаційними плянами деяких суспільств, а навпаки — помогла Карпатській Україні перебороти перші труднощі у прохарчуванні з огляду на перерву комунікації зі Словаччиною. Карпатській українці вдячні обом державам за їхню поміч.

Інтервенція британського амбасадора у Римі

У СПРАВІ ІТАЛІЙСЬКИХ РЕВІНДИКАЦІЙ ДО ФРАНЦУЗЬКИХ ТЕРИТОРІЙ.

Британський амбасадор у Римі лорд Перт відбув нараду з мін. Чіном у справі проти-французьких демонстрацій. Він мабуть не зложив ніякого формального протесту, лиш висловив аднування та звернув увагу, що італійські претензії не годяться з недавно підписаним англо-британським договором, який гарантує «статус кво» на Середземному морі.

Мін. Чіно відповів, що мусить порозумітися з Муссолініем, заки аложити заяву у цій справі.

ПРОТЕСТ ФРАНЦУЗЬКИХ ГОСПОДАРСЬКИХ КОЛ.

Торговельна палата в Перпін'янці ухвалила резолюцію, в якій протиняться зусиллям віді-брати Франції якунебудь частину II заморських володінь та домагається, щоб уряд не приступив до ніяких переговорів у подібних справах.

ІТАЛІЙСЬКІ ДОМАГАННЯ БУДУТЬ ПРЕДМЕ- ТОМ ФРАНКО - НІМЕЦЬКИХ РОЗМОВ У ПАРИЖІ?

Деякі французькі кола натякають, що підчас побуту мін. Рібентропа у Парижі, прем. Даладіє запитає його про становище німецького уряду до італійських територіальних домагань.

БУРХЛИВІ ПРОТИІТАЛІЙСЬКІ ДЕМОНСТРАЦІЇ НА КОРСИЦІ ТА В ТУНІСІ.

35.000 маніфестантів демонструвало перед італійським консульством в Аяччо (Корсика). У бійці з поліцією ранено кілька осіб. У консулаті вибито всі шиб. Подібні демонстрації відбулись в Тунісі, де маніфестанти знищили італійську книгарню та контору італ. загупського товариства. Найбільш агресивності проявили молоді корсиканці.

Міністр моринарних Кампенші, родом з Корсики, вислав корсиканцям телеграму з висловом солідарності.

Італія домагається Малийорки і Бартаґіни.

ТА КОНТРОЛІ НАД ТУНІСОМ І ЗАЛІЗНИЦЕЮ ДЖІБУТІ—АДІС АБЕБА.

свердити "Сандей Диспен", підчас найближчої візиту Чемберлена в Римі, Муссоліні предлажить йому домагання, щоб

- 1) Італія затримала Малийорку на деякий час;
- 2) до контролю над Суєзьким каналом допущено італ. представника;
- 3) змінити статут італ. громадян у Тунісі; це давало італії фактичну контролю над тим краєм;

4) Італія об'являла контролю над залізницею Джібуті—Адіс Абеба;

5) Італія дістала пристань Картагін у Тунісі;

6) уряд з Бургосу дістав комбатантські права, ще заки всі чужинці-добровольці вийдуть з Іспанії.

Чи Ви впізнали вже свою нитку у пранор "Просити"?

Прем'єр, парламент, преса й автономія.

Варшава, 4. грудня 1938.

Минула субота показала, що мовий польський сойм має в собі більше „бунтарського“ духа, ніж того можна було сподіватися.

Ще напередодні, у п'ятницю після дуже короткої залив прем'єра Складковського та дуже довгого експозе віцепрем'єра Квятковського, висловлювали найкраще поінформовані польські журналісти здогад, що субота, як перший день бюджетової дискусії, буде днем проби й досвіду для сойму, уряду, політиків і цілого краю. Сойм справді пробував доказувати, що віє і критикувати. І хоч переважали в ньому голоси захопленої своєю розсою озонової братії, то проте до голосу дійшла також поважна опозиція, маніфестуючи, місцями навіть демонстраційно, своє негативне відношення до того всього, що у минулих часах привикли називати в Польщі „тоталитаризмом“.

Субота була сірим, мрачним днем. На польській трибуні ставали один по одному нові послі і виголошували свої — як можна було зауважити — добайливо в хаті приготувані промови. А проте в соймовій атмосфері відчувалось багато електрики. Прем'єр раз-у-раз нотував гострі висловлювання критики. Трафаретна однаковість озовових заяв не зуміла замаскувати справжніх, оригінальних, сміливих заяв, що їх мало хто по останніх виборках міг очікувати. Журналісти азовлено всміхалися, заповнюючи льоху, бо вразило було багато.

Перш за все аднувала усіх відчитана ген. Саварчинський декларація. Аднувала не змістом, але власне формою, бо, як відомо, не було досі у парламенті звичаю читати промови. Навіть 73-я ст. соймового правління, що актуально обов'язує, не дозволяє читати ніяких декларацій, а промови можуть лише послуговуватися цитатами чи записками. Зміст декларації, не менше неясної, як і неоригінальної, деякого розчарував, а багатьох засмучив. Засмучило слухачів передосім неясне поставлення справи зміни виборчої ординації. В кулуарах говорили негідно після виступу шефа Озону, що ординація, яку приготували, може всіх ще більше засмучити, як версію дикляція „Складковського сойму“.

Не треба хіба казати, що всі озовові заяви чи промови, навіть такі байлі, як вторгнені в м'рачний день, викликували бурю дитрованих оплесків з зал, на яких розсієся Союз у цілій своїй 70-відсотковій велич. Найголосніше оплескував декларацію ген. Саварчинського сам прем'єр ген. Складковський, який вразно панує у соймовій салі, не відпочиваючи — асуперен своему зачачаю — навіть на найгостріші питання, що їх спрамовують опозиційні послі на його адресу. Коли опозиція атакує прем'єра, прем'єр байдуже похильє голову й казати щось мотує; коли хинить промову й казати грубіша ріба (нефторитне порівняння, бо, як відомо, риби не мають аласного голосу, але...) з офіційного табору, — п. прем'єр голосно бє браво. Робить це правдоподібно як посол каліської землі... Зрештою, дух останніх декретів висить у неакустичній салі варшавського сойму надто немовуче, щоб можна було змислити чи говорити про правдиву критику прем'єра чи його товаришів з кабінету. І коли відважні послі, що просмикнулися крізь містерне сито виборів, починають сміливіше виступати з докорами, то ні на мить не забувають сказати також бойдльзьких компліментів для прем'єра, що зник до однострою, військського тому і добре пам'ятає те, що йому казали.

З позаозонових промов найцікавіші були виступи незалежного посла Штоха, який атакував міністра Квятковського за нереальність його господарського плану, розрахованого на 15 років. Далі — тиха приповідка ген. Желіговського про схожість ролі уряду супроти села до ролі несумлінних нянюк (це порівняння викликає загальні дотепи, прем'єр прозваний „нянюкою“ — з гумором gratulues такоїж назви мін. Понятовському) і врешті д. гострий формою та змістом виступ посла Дудзінського з „Ютра Праці“, який боронить полк. Славека, атакує нефаховість прем'єра та у формі риторичних питань, спрямованих до нього, інформує послів м. ін. про те, що „соймові галерії обсадили тайниками“, що „при вході до сойму контролюють торбинки паням“ та „що такі методи адміністрації не виховують Польщі героїв“.

Перший виступ євдецького перебіжчика п. Шталя, який шабльоновою філіпікою намагався боронити культуру, а скінчив полемікою про те, чи послі з ОЗОН-у є „залежні“, закінчився фатальною гаффою: п. Шталя підніс на кінці промови оклик у честь Обозу... Народового (стара привичка?), і щойно після констернації салі притишено поправив: Обозу Зедночєня Народового...

Після того прийшла перерва, підчас якої пішли розмови на тему: що скажуть українці?

На виступ українських послів усі чекали з помітним зацікавленням. Справа автономії в Галичині нікому з поляків не до вподоби, але всі вже починають відчувати бодай пер анальогіям, що деякі погляди в політиці само життя драстично корегує...

Правда, на престиж і діяльну силу теперішньої Української Парляментарної Репрезентації ніхто з поляків у Варшаві не покладає стільки віри, що колись. Саме підчас промови українського промовця появились на польських лавах свіжі примірники вилєнського „Слова“ з актуальним телефонатом гр. Генрика Лубєнського, варшавського кореспондента того щоденника, який автономічні постулати

українських послів випередив такою характеристичною інформацією:

„Для нікого не є тайною, що ситуація УНДО ніколи не була така трудна, як тепер. Є це лише консеквенція сучасної польської української дійсності. Політику спертую на засади польсько-українського порозуміння з 1935 р., щораз важче вдержати. Дуже мала фреквенція українських виборців підчас останніх виборів була свого роду висловом недовіри для досюгочасної політичної лінії УНДО. На труднощі УНДО вказує також консолідація українських партій поза УНДО-м, що виступає чимраз ясніше.

Не бажаючи дати себе перелічувати опінії, УНДО буде дуже активно виступати в парламенті в імені українського населення. Найважливішим постулатом, що його висунуть, буде „справа автономії“.

Такий коментар не міг, зрозуміло, піднести позиції українських послів, що — треба це об'єктивно підкреслити — промовляли рішуче, цитували багатий фактичний матеріал з терену, який викликавав з польського боку бурю протестів, вульгарних епітетів та несальонових вигуків.

Кажучи про вражіння, що його викликала заповідь зголошення внеску про територіальну автономію, вкажемо на коментар „Кур'єра Польского“: „...Сойм прийняв цю заяву великим галасом і протестами. А проте українська декларація впала зі соймової трибуни і буде ділати в краю та за кордоном. В таких відносинах не введе ніякої зміни ані виступ одного з керманічів ОЗОН-у п. Деллінгера, що насильно атакував українців, ані чергова промова президента м. Львова пос. Островського, що демонстраційно „простягнув руку“ українському „людові“. Надходять часи тверді і навіть небезпечні для народу і суцільності держави“.

У світлі такого об'єктивного ствердження стає ясно, що на ділі польська сторона нарешті починає розуміти, що українська проблема стає таким „політикум“, якого не можна закрити ані промовчати.

КТВ.

К І Р

Львів, Уейського 6. Тел. 280-83.
Станіславів, 3-го Мая 4. П. тел. 253.
П Л Я Н И

КОШТОРИСИ
БУДОВИ

шилися під вражінням „русскости“ Слова. А з українців ніхто й не обізвався в оборону українськості „Слова“ — бо нікого з українців на цих сходинах не було.

Ще один приклад. Минулого тижня наш президент Словянського Інституту проф. М. Мурко виклад про славного вченого Ватрослава Ягіча, який саме перед 100 роками народився. Проф. Мурко, сам родом хорват, знає дуже добре свого великого земляка і міг про нього оповісти не лише на підставі дружознаних споминів Ягічових, але й на основі власних спостережень та вражінь. Виклад вийшов дуже цікавий, розтягнувся на два вечори і викликав дуже живу дискусію. Між іншим проф. Мурко торкнувся відношення Ягіча до Росії і при цій нагоді підкреслив, що хорватського вченого підчас його побуту в Петербурзі дуже неприємно вразила політика царської влади супроти України. Ягіч зазначає у своїх споминах, що переслідування всього українського царською владою „примусує українців шукати союзників скрізь, де вони їх знайдуть“ і що було далеко розумніше піти на необхідні уступки, коли треба, то й перетворити Росію на федеративну державу. Проф. Мурко зачитував цей уступ лише з наукової об'єктивності й ніякого особливого значіння йому не надавав, але...

Але в дискусії зголосився до слова доцент Панас, карпаторуський москвофіл, і заступився за „честь“ проф. Ягіча, щоб бувало хто не подумав, що покійний великий славіст був українофілом і підтримував український сепаратизм. Що написано в Ягічових споминах того Панас не може викреслити, але зате він згадав інші факти: полеміку проф. Ягіча з проф. Смалъ-Стоцьким з приводу української граматики останнього, далі розізнання Ягіча в справі меморандума галицьких українців підчас світової війни. Вийшло, що Ягіч ніякої України й ніяких українців не знав і не хотів знати, бо ніякої України „не було, нема й не буде“. Правда, проф. Мурко відповів Панасові дуже лагідно, але й дуже викиливо, що мови й народи творяться не фільольогами, а життям та історією: наука, мова, знає, що всі східно-слов'янські мови належать до одної родини, але життя та історія витворили самостійні літературні мови російську, українську, білоруську. І наука проти цього не може нічого вдіяти. Отже добру відповідь Панас дістав, але не від українця, а від хорвата, який щасливою нагодою був такий об'єктивний, що відповів скотів і зумів дати. А що, колиб проф. Мурко був мовчав? Залишилисяб присутні під вражінням Панасового виступу.

Та чи варто ж на всяке гавкання відповідати? — питає дехто. Чи не краще триматися відомого прислів'я, що одно звірятко, бреше — а вітер несе? У тім-то й річ, що „вітер несе“, навпаки — безнастанне гавкання на одну нуту приносить свої овочі, й овочі для нас досить гіркі. Так воно тепер вийшло і з урядовою назвою Закарпаття, коли справа цими днями ново рішалася. Чехи свого часу були встановили — „за доброю російською традицією“ — назву Підкарпатська Русь. Німці переклали „Карпаторуссия“ — і баламутство ширалося повних 20 літ. Нарешті прийшло щастя в нещасті. Закарпаття дістало автономію, позбулось великої частини москвофілів, просто з ніч зукраїнізувалось і стало всюди називатися Карпатська Україна, Карпатен-Україна. Перед тижнем автономний статут Закарпаття розглядали у праській соймовій комісії. На чергу прийшло й питання назви. Міністр Ревая, добрий українець, хоч і бувший соціаліст, висловився за назвою „Карпатська Україна“, але його товариш міністр Бачинський, закарпатський москвофіл, боронив старої назви „Підкарпатська Русь“. Соймова комісія послухала Бачинського, а не Ревая, і залишила стару назву. І знову в урядовій термінології, пресі та громадським житті лунає стара, вигадана в царським Петербурзі, для нас образлива назва. Правда, остаточне вирішення цієї справи покладено закарпатському краєвому сойму, та хто знає, як воно ще й там обернеться.

А всьому виною абсентеїзм наших людей. Іх нехить до товариського життя, до навчання й підтримки зв'язків із зовнішнім світом, до використання кожної слушної нагоди.

Слов'янський Інститут і ми.

Прага, кінець листопада.

У Празі існує від кількох літ Слов'янський Інститут — установа дуже поважна й солідна. Його завданням є ширити та плекати ідею слов'янської взаємності, головню на полі культурнім, тому й серед його членів знайдемо представників усіх слов'янських народів, у тім числі й українців. Інститут розвиває досить жваву видавничу діяльність і придержується також на цім полі засади повної рівноправності всіх слов'янських мов, видаючи наукові праці не тільки чеською та словацькою, але також польською, російською й українською мовою. Останньою його українською публікацією була докладніше рецензована на цім місці праця Івана Панькевича про українські говори Закарпаття.

Інститут улаштує також товариські сходини у своїй прегарній домівці в колишній Льобковичській палаті. На цих сходинах читають насамперед реферат, потім подають чай, і тоді відбувається дискусія з приводу прочитаного реферату. На сходини допускають не лише членів Інституту, але також гостей, з чого найбільше користує студіююча слов'янська молодь. Але також чужинці, що прибувають до Праги й цікавляться слов'янськими справами, відвідують ці сходини, бо тут вони найлегше можуть побачитися із потрібними людьми й дістати від них інформації такі, які їх цікавлять. А що Слов'янський Інститут є установою напів урядовою, то на його „дебатні вечори“ приходять також представники чеських міністерств і слов'янських посольств — польського, югославського, болгарського. Словом, ці сходини належать до найважливіших товариських уладжень у Празі та відіграють свою роль також у політичній житті. Не можна сказати, щоб тут творилася історія, але деякий вплив на хід історії, принаймні на творення громадської опінії, вони безперечно мають.

Дивним дивом українські кола ці сходини наче-то навмисне бойкотують. Рідко коли можна тут побачити когонебудь із визначних старших українців, а щодо молодших, то вони, здається, й дороги сюди не знають! А шкода! Коли не в рефератах, то в дискусіях тут досить часто порушують українські питання, і порушуються в не дуже-то прихильнім або й у

зовсім неприхильнім для нас дусі. Бо промовляють на ці теми москалі або москвофіли з Закарпаття — а інші гості слухають і мимоволі надихуються „духом особеним“. Далі наведемо кілька прикладів, із яких читач сам переконається, як ревно ці сходини використовуються для протиукраїнської пропаганди і що з того потім на ділі виходить.

Перед кількома місяцями в наукових колах була наробила великого галасу „ревеляція“ французького славіста Андре Мазона, що „Слово о полку Ігоревім“ є не що інше, як фальсифікація, підробка, от як славнозвісні підроблені чеські рукописи Короледрівський та Зеленогірський. Українські кола на це „відкриття“ не звернули уваги, але тим більше схвилювались кола російські. Професори російської мови й літератури у Карловім університеті, п. Е. А. Ляцкій, зараз зголосив реферат на цю тему у Слов'янськй Інституті — і вечір видався один із найжвавіших у цілім сезоні. Проф. Ляцкій, правда, не знав, чим проф. Мазон аргументує свою думку про неправдивість „Слова“, бо про це була лише коротка замітка в париськй російськй часописі. Та дарма! Де бракувало матеріалу для чисто наукової дискусії, там Ляцкій уживав патріотичних аргументів. Він довго й широко розводився над тим, як повстало „Слово“, хто його склав, хто і як досліджував (при чому не забув згадати, що Перетц його занадто „українізував“), потім закінчив гучною фанфарою: „Хто виступає проти „Слова“, той виступає проти Росії, той виступає проти слов'янства!“

На це — шумні оплески. Потім чай. А потім дискусія. Чехи завважили слушно, що коли не знати, що власне твердить проф. Мазон, то нема про що дискутувати. Але знайшовся якийсь „карпаторуський“ студент, слухає проф. Ляцкого, який розпалився патріотичними вигуками свого професора й висловив йому найсердечнішу подяку за добру науку, за те, що він у своїх викладах і тут у своїм рефераті просвітив їх щодо приналежності до „великої руської культури“, що відкрив їм очі на цей пам'ятник тої культури, що вивів їх із темноти до світла. Говорив студент незале, до того доброю чеською мовою, так, що присутні зали-

щоб пропагувати українську справу, український погляд на річ. Або сидять у записку — або варяться у власний соку, танцюють „шерочка з мащерочкою“, обніжують один другого — але на свіже повітря, між люди, в широкий світ ані ногою! Це називається плекати свою самобутність і не піддаватися спокусам гришного світу.

А накінеш трохи гумору.

Хочете знати, звідки беруться карпаторуські студенти, що розпинаються за російськістю „Слова о полку Ігоревім“, доценти Пеняси, що беруть Ягіча в оборону проти підозріння в українофільстві, міністри Бачинські, що протестують проти надання Закарпаттю назви „Карпатська Україна“?

Перед світовою війною жив у Києві замовний молодий поміщик Б. Щоб не ходити без діла, він записався до канцелярії куратора шкільної округи й навідувався туди щотижня або що-місяця. Одного дня приходить він до свого бюро і знаходить у себе на столі запро-

шення негайно прибути до канцелярії генерал-губернатора. Іде туди, аголошується у відповідного референта й питає, в чім річ. А той виймає з бюрка закордонний паспорт на ім'я пана Б. і каже йому, щоб негайно пакувався, бо завтра має їхати за кордон. „Але я зовсім не абираюсь за кордон!“ — „Байдуже. Мусите їхати. Урядова справа“. Отже Б. пакується і на другий день приходить до канцелярії генерал-губернатора. Тут йому подіють пакет із грішми — було їх 150.000 — і кажуть їхати до Львова, дискретно розшукати там д-ра М. і передати йому гріші. „Дати вам росписку?“ — „Ні, не треба. Ми знаємо, що маєте маетку більш як на 150 тисяч“. Пан Б. іде тоді до Львова, розшукує д-ра М., передає йому гріші й вертається до Києва. Таких подорожей між Києвом, Львовом і потім і Прагою пан Б. відбув кілька — доки війна не перервала це приємне подорожжування. Тепер п. Б. живе десь на еміграції, коли досі не помер.

А чортове насіння, посіяне за ці гріші, роєте ще й донині.

А. Григорович.

Зіш, що досі не одержали нашої ошадностевої одиодниви, просимо відібрати її у

ПРОМ-БАНКУ

Львів, ул. Гродаїцьких 1. I.

Тел. 292-15 і 200-15.

або у наших семи відділах (Борислава, Перемиська, Самбір, Соная, Станислава, Стрий, Тернопіль).

З польської преси.

Нова хвиля в акції за спільним польсько-мадярським кордоном.

В попередньому числі „Діла“ писали ми про сенсаційну інтерв'ю посланця Дулаїнського у польському союзі у справі Карпатської України, чи радше у справі спільного польсько-мадярського кордону. Коли взяти під увагу появу у польській пресі статей на цю саму тему, то доведеться ствердити приплив нової хвилі в польській акції за прилученням Закарпаття до Мадярщини. П. Адам Равіч Олаковський у статті п. н. „Закарпатська Русь при Мадярщині — це необхідність великодержавної Польщі“, зміщений в „Часі“ (ч. 331 з 2-го грудня ц. р.) навішав статтю німецького журналу „Ді Вельт-вохе“ п. н. „Українська проблема та її значення“, пише:

„Ця тенденційна стаття, що є глухом із правди, мусить бути пересторогою для нас усіх, що може занадто віримо, й освідомленням, що стрічає нас не зовсім відповідний реванш за нашу зичливість, але найцінніше те, що виходить на яву справжнє значіння Закарпатської Русі, як підстави руху, що мав би відібрати нам, як це видно з уміщеної у „Вельтвохе“ мапки, цілу Волинь, цілу Східню Галичину і частину Польщі, прилучуючи до Великої України понад 100.000 км² наших земель. А тепер гляньмо, як проблема Закарпатської Русі виглядає насправду...“

І пише п. Олаковський про те, що закарпатська людність висилає до Ужгороду меморіали з проханням, щоб прилучити Закарпаття до Мадярщини, про такі самі меморіали „американських карпаторусів“ до Польщі, про маніфестації „карпаторуської“ людності на конгресі Мадярщини, про потоки крові розстріляних „карпаторусів“, яких 75 відсотків хоче алуки з Мадярщиною і які прислали вже Польщі понад 500 петицій у тій справі...“

„Чи великий польський нарід — питається після того всього п. Олаковський — має байдужою глядіти на ті крикяди? Чи в має обставинах відмову від допомоги і натих відмови відмови не можна би назвати деякою ризик не можна би назвати відмовою від найкращого обов'язку? Чи відмовою нам думати інакше, ніж так, що захоплення північної Мадярщини з Кошицьким, Ужгородом, Мукачевом — це етап до повернення історичної польсько-мадярської траніції?..“

„Коли впадуть сніги, ми автоматично перетнемо сполуку адовж Карпат, ця країна з допомогою неминучих аусиль мусить вернутися в руки Мадярщини, створюючи ту опору, якої так бракує обоим народам і яка в молодих поль. і маляр. поколіннях при мерне ту давню, а миттєвих віків, певність

себе і свідомість роаі Польщі над Дунаєм і Мадярщини над Вислою.

„І малярі і поляки мусять за всяку ціну перевести свою волю і привернути спільну історичну границю. Це наказ теперішньої хвилі й історична вказівка, без виконання якої ми не тільки не могли би засвідити особливо сильним світлом національної динаміки, але буди засуджені незмінно на те, щоб відступати назад за те, що не зуміли стати на висоті історичного покликання. Мадярщина і Польща мусять бути сильним сволохом відновленої будівлі Середньої Європи.“

„Ніякі аусилья неприхильних або ворожих сил не можуть аніщити підстав до могутності Польщі, не можуть відірвати нас від того незрадничого союзника. Мадярщина на Закарпатті — то польські впливи на Адриатику, — то малярські впливи на Балтику — то рівновага сил у Середній Європі. Від спільної границі в Карпатах і на Балтиці і на Адриатик веде однаково довгий шлях — 800 км.“

П. Олаковський в той думки, що добро Європи вимагає, щоб шлях Балтиці—Адриатики знайшовся в руках „дружних народів, злібних відперти всієї затії“.

Для цілості картини, що польська преса пише про Карпатську Україну, варто навести такий уступ зі статті „Дзєніка Познанського“:

„Виміна тостів у Хусті між премієром Підкарпатської Русі Волошином і виставником німецького уряду Гофманом дивно збіглася з вісткою про румунську нафту, яку німецький Райх має намір спроваджувати спеціальним підземним руропроводом з Плоешті під Букарештом через Підкарпатську Русь, Словаччину й Моравію до своєї країни. Тепер вже неса та прихильність, з якою німецька преса сідкує за всім, що діється на Підкарпатській Русі. Досі говорили тільки про ідеологію, про необхідність будувати Україну, щоб розбити Соцієтський Союз, тепер виходить наверх а значиний інтерес. Додаймо ще, що в найближчому часі в найближчій столиці у світі столиці держави, в місті, що не має ані залізничної сполуки зі своєю країною, в якому нема власної телефонічної централі, ані аетунського майдану, в місті, в якому премієр урядкує льонь у розізні, ані під шатром на ліній поляні, німецький Райх іменує свого військового аташе.“

„І одночасно на границі тієї дивної держави діються такі речі, як мислові втечі до сусідніх держав, особливо до Мадярщини.

а Маг. 72. 1. усуває паролі і хоронить во-досся перед випадом.

Одночасно з тієї держави сотні телеграм пливають до президента Р. П. і до регента Гортія з проханнями за опіку. В тієї самій „державі“, яку треба на гвалт доживлювати спроваджуваною з Румунії кукурудзою чи надсиланою без мита з Мадярщини пшеницею, премієр Волошин говорить про суверенність. Це або нужденна комедія або якийсь трагічне непорозуміння.“

Не треба хіба вказувати, кілька правди в цілій цій писанині, яка покористовується не правдою — брак залізниць, шатро на ліній поляні! — хоче азяти на гаум Карпатську Україну. Але „Дзєнік Познанський“ даремно аатурбуває. Хто знає, чи тому німецькому військовоу аташе не мило буде посидіти трохи на ліній поляні в Хусті після побуту в адушаних столицях усіх великодержав. Отак при кінці винограду можна відпочити від великої політики й военных алармів. А щодо тої бідності молоді держави, то карпатські українці напевно повторять собі віршик з колишньої читанки до на-родньої школи:

Наша хатка — моя палатка.
Хоч непоказнича.
Небогата, деревляна —
А своя рідненька.

— о —

ХТО БУДЕ ТРЕТІМ ЧЛЕНОМ УРЯДУ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ?

„А-Зет“ ч. 285 з 3. ц. м. подає вістку, що як третього міністра до уряду Карпатської України крім премієра о. д-ра Волошина і мін. Рєвая намічено посла д-ра Кося (члена кол. аграрної партії та однодумця дотеперішнього мін. Бачинського — Рєд.). Одночасно той часопис подає, що для повного закріплення ладу й безпеки в Карпатській Україні ген. Саватек дістає окремі повноваження.

РАГЛЯНИ ЗОЛ. 30.— ПЛАЩІ ЗОЛ. 60.—
ШАПІРА ВУЛ. ЛІНАВІВСЬКА 1

Тани поділять.

Варшава, 2. грудня.

„Діло“ подало вже передучора (за алуком „Жичем Католіцизм“) вістку, що з алуєм 1. січня 1939 для волинської повіти, а саме алобзьський і ковальський будуть алужені з меж волинської православної єпархії і алужені до єпархії варшавсько-холмської.

Дозволимо собі тут пригадати, що ще 17. вересня ц. р. подали ми у „Ділі“ вістку, за якою „військові кола — як тоді говорено — виділяють проект пересунути межі алобзьського воєводства на схід, за Буг, для поширення східного переділа майбутнього ЦОП-у“.

На основі достовірних аформаций можемо тепер додати, що проект поділу Волині під перковно-адміністративним оглядом — близький реалізації, тимбільше, що проти нього не виступив ані мітрополіт Діонісій, ані собор єпископів, що згідно з буквою нового декрету мають до 18. листопада 1940 р. устаткувати алузію і територію поодиноких православних єпархій.

Але справа територіальних змін у Польській Церкві в Польщі не обмежується, як ка-жуть, до Волині. Саме сьогодні повиникли у Варшаві чутки, що тава сама доля некеа також для польської повіти: берестейської і кобницької.

Вказує це аказно на те, що ініціатором во-го поділу не є лише сама алуковна алаза. Можна би ще собі уявити, що мітрополіт Діонісій захоче алухити територіальних аступок від алобзьського архієп. Олексія, але щоб такого а-мого анімаав мітрополіт від польського архієп. Олексія — поаіти гоаі.

Щодо алузії такого поділу для нас, у-аювінів, то ми не поділимо песнімістичної оіч-ки того факту у алоаучораішньому „Ділі“. На-апаки, партійнолуіним поодиноким православним єпархія — на нашу думку — апринесла нам не-ауах шкоду.

Фа-ський.

Українці домагаються автономії.

ЗВІДОМЛЕННЯ ІЗ ЗАСІДАННЯ ПОЛЬСЬКОГО СОЙМУ В СУБОТУ 3. Ц. М.

Цілоденне суботнє засідання сойму заняла генеральна дебата над бюджетовим прелімінарем. У нарадах взяли участь члени уряду з прем'єром Складковським і віцепрем'єром Кватковським у проводі.

ВІЯВ МАДЯРСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ПРИЯЗНИ.

На початку засідання маршал Маковський відчитав привітну телеграму, що її в імені мадярського парламенту надіслав предсідник палати депутатів у Будапешті Юлій Корніс. Маршал Маковський вислав телеграфічну подяку за привіт, який сойм прийняв гучними оплесками.

ТРИЦЯТЬДЕВЯТЬ ДЕКРЕТІВ.

З черги маршал подав до відома сойму, що в часі від дня розв'язання попереднього сойму до дня скликання нового появилось 39 декретів президента держави, виданих на підставі ст. 55 конституційного закону. Всі ті декрети відчитав в соймі.

„МИ ДОВЕРШИЛИ ВЖЕ ДІЛА НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ.

Промова шефа Озону, ген. Скварчинського.

В дискусії над проектом скасування закону з бюджетовим преліминарем на 1939/40 рік перший забрав слово шеф Озону й голова озонівського парламентарного клубу ген. Скварчинський. Ствердивши, що польська держава, кермована по думці засад нової конституції, є суцільним організмом, що має сильний хребетний стовп державної влади, ген. Скварчинський висловив признання для війська, зокрема для головного вождя, маршала Сьміглого-Ридза і для міністра Бека, як керманіча польської закордонної політики, що „в цьому році досягнула великих успіхів“.

„Географічне положення Польщі — казав ген. Скварчинський — між Сходом і Заходом Європи, між Балтиком і Чорним Морем, викликало в історії Польщі постійне змагання сперти державу на ті два моря. Сьогодні ці тенденції мають свій природний вияв у нав'язанні і втриманні якнайкращих сусідських взаємин з балтійськими і скандинавськими державами на півночі та Румунією на півдні. По думці тих самих тенденцій спільна границя з Мадярщиною, як наддунайською державою і народом традиційно з нами заприязненним, відповідає не тільки нашим сентиментам але й інтересам. Тому наша закордонна політика мусить енергійно підтримувати змагання Мадярщини, щоб дістати Закарпатську Русь“.

Що торкається жидівської справи, то озонівський парламентарний клуб стоїть на становищі ідейницької декларації полк. Коца і на становищі ухвал головної ради Озону. Ця справа належить до міжнародних проблем, але внутрі Польщі Озон змагає до того, щоб усамостійнити під господарським оглядом польську людність сіл і міст, зредувувати високу участь жидів у різних зв'язках та унезалежнити польську культуру від впливів чужої жидівської психіки. Але при тому шеф Озону застерігався, щоб жидівську справу робити інструментом партійної боротьби між поляками і смолоскипом анархізування польського державного життя.

„У справі інших меншин — заявив ген. Скварчинський — по думці напрямних нашої ідейницько-політичної декларації змагаємо до згілного співжиття з ними на землях польської держави“.

Лешо цікавого для себе почула у цій промові польська опозиція у таких словах: „Можу ствердити, що в ідейологічній діяльності ми довершили вже діла національної консолідації. На шій ідейології не протиставляти нічого суттєвого ніодня зпоміж наших політичних противників але теж ніхто зпоміж людей, що бажають широк працювати для добра держави“.

Ген. Скварчинський вважає, що право до такого твердження має йому вислід соймових виборів і тому він заявляв, що Озон є репрезентантом „свіжого струму, який пориває польське громадянство до головної мети: могутності польського народу і польської держави“.

Між іншим ген. Скварчинський підкреслив, що парламентарний клуб ОЗН посвятився у великій мірі праці над новою виборчою ординацією.

В ОЗОНІВСЬКУ ДУДКУ.

В дискусії забирало слово кількох озонівських послів, що — ясна річ — і захоплювалися бюджетом (пос. Совінський) і хвалилися закладами озонівської програми (пос. Лепецкий) і заявляли, що репрезентують нове життя в польській державі (пос. Длугош) домагалися, щоб у вимогах колоній для Польщі перейти від слів до чину (пос. Панкевич), у протилежності до послів, які називають себе незалежними, заявляли свою гордість, що належать до табору залежного від найвищого авторитету (пос. Здзіслав Шталь) і вкінці підкреслювали історичний характер тих зусиль, що їх піднявся Озон, щоб підняти на вищий рівень господарське життя Польщі (віцемаршал Венда).

ПОЛЬЩА — ТО НЕ ТІЛЬКИ О. З. Н. або незалежницький скрегіт у соймі.

Один з т. зв. незалежницьких послів, тобто тих, що не належать до Озону, кс. Любельський, який, як демонстраційний кандидат на віцемаршала і члена регуляційної комісії перепар, накиннував у своїй промові до єдності, розуміючи ту єдність інакше як Озон та його творці і провідники „Цього — тобто єдності всі прагнемо з цілою душою — говорив кс. Любельський. — Мусимо з'ясувати собі справу, що аби дійти до єдності мусимо зеднатися тут, у соймі. Одні з нас належать до ОЗН, інші ні. Всім нам присвічує велична ідея служби батьківщині. Я переконаний, що таксамо як шеф ОЗН ген. Скварчинський і його виленський контркандидат ген. Желіговський оживлений тією самою ідеєю. Річ тільки в тому, щоб ми собі з'ясували, що Польща — це не тільки ОЗН, що це велика 35-мільйонна держава, що Польща — це великий, одноцілий нарід та що польська армія, оте наше спільне добро й наша любов, що авторитет президента держави й маршала Сьміглого-Ридза виростають понад партійні спори.“

Просимо

пам'ятати

про

1'50 зол.

належність за післаній Вам наш великий КАЛЕНДАР-АЛЬМАНАХ „К Р И Н І Ц Я“ на 1939 рік. Належність просимо переслати блянкетом ПКО ч. 504.060 (Діло) з допискою „Кр. 39“.

„НЕ ТЯГНІТЬ МЕНЕ ЗА ЯЗИК!“

Посол Іван Рудницький, що вийшов у Львові проти озонівських розрахунків і теж зараховується до незалежних, обговоривши положення державних урядовців та вислухавши домагання щодо поправки їх буття, заявив, що стоїть поза Озоном, але прагне співпраці з усіма людьми доброї волі. „Є нас у цьому соймі небагато — казав — але було би нас більше якби інша виборча ординація й інша виборча атмосфера. (На лавах Озону протести). Мене особисто закликав мій персональний шеф, щоб я зрікся кандидатури. (Голоси: Хто вас вибирав?). Прошу не тягнути мене за язик, щоб я не сказав речей, які для багатьох могли би бути немілі“.

Ген. Желіговський, контркандидат ген. Скварчинського з Вильна, один з т. зв. незалежних послів, від якого можна було чекати гострого виступу, виголосив спокійну промову, в якій висловив вдолілля з приводу прилучення Заользя до Польщі, висказав жаль, що прем'єр не загадав у своїй промові про справу виборчої ординації та торкнувся господарських справ у зв'язку з експозе віцепрем'єра Кватковського.

Більше „незалежності“ виявив у своїй промові пос. Дудзіньський, що виступив з критикою виборів, та критикував діяльність прем'єра Складковського виявляючи жаль, що прем'єр у своїй промові не сказав нічого про ту свою діяльність. „Щоб перевести оцінку — казав пос. Дудзіньський — діяльності п. прем'єра бракує елементів, тому мушу вернутися до 1936 р., коли говорив про свій уряд як про степу. Як не поганий фахівець від степу дозволю собі зголосити багато застережень. Бо на стежах треба оглядати не тільки плоти, але й те, що за ними ліється. Ви, пане прем'єре, замітили, що людьми на селі бракує металей, а не замітили, що часто їм бракує хліба. В містах ви замітили муровані

плоти перед палатами, але не добачили масонів у тих палатах“. Далі пос. Дудзіньський постановив запити до уряду, що він думає зробити, щоб примусити жидів до еміграції.

ПРОМОВИ УКРАЇНСЬКИХ ПОСЛІВ.

На цьому засіданні промовляли від УТІР посол Василь Мудрий і посол д-р Степан Вишницький. Пос. Мудрий у своїй промові відвинув постулат територіальної автономії для всіх етнографічних українських земель у Польщі. Обі промови містимо окремо.

„ПОЛЬСЬКЕ ГРОМАДЯНСТВО ГОТОВЕ ДО ЗГОДИ, АЛЕ...“

Львівський посол д-р Островський про Східну Галичину.

На промови українських послів відповідав президент міста Львова, посол д-р Станіслав Островський. Він особливо підкреслював, що землі Східної Галичини мають питомих татар і вже їх ключеве положення спричинило, що посідання або втрата тих земель — це питання „бути або не бути“ для Польщі як великодержави. Посідання цих земель — говорив далі пос. Островський — рішає про вплив на те велике міжмор'я, на якому осів польський нарід. Ці землі мають важливу роль оборонності Польщі як природні бастиони від сходу. Крім цього — це резервуар багатьох сирівців. Ці моменти рішають про необхідність утримати ці землі в органічному зв'язку з рештою Річипосполитої. До цих земель не можна ставитися інакше як до якихнебудь з інших польських земель. Кожне відхилення від тієї засади польське громадянство у Східній Галичині уважатиме розхитанням того зв'язку, окупленого кров'ю його дітей і подиктованого найкращим інтересом держави. Ці землі заселені великим відлам польського народу, сильний чисельно і патріотичний. Там живуть гарні традиції лицарських чеснот, з яких наш нарід такий гордий, і горяче прив'язання до власної державності. Цей патріотизм ушанував Йосиф Пілсудський, що саме у Львові аив військову підготовку до збройної боротьби з Польщу. Мірою вартості цього патріотизму є геройські бої за Львів 1918 р. Права польського народу до тієї землі старі як історія Польщі. До другого народу, що там живе, поставився Польща як до брата. Польщі і полякам ця країна все завдячує. Польське громадянство не має ненависті до українців. Найкращий доказ те факт, що не хто інший тільки „Зв'язок Оброньцув Львова“ перед кількома роками виступив з ініціативою, що була висуненням руки до згоди, але ця рука зависла у повітрі і навіть деякі українські елементи відповіли ненавистю. За останніх 20 літ український елемент досягнув здобутки, про які не може й думати в інших державах, де живе одноцілими групами. Завдячує це опіні польської держави. Є деякі українські осередковані, які для своєї деструкційної діяльності черпають натхнення з заграниччя зброєю для обох народів. Українці мусять зрозуміти, що від тисячів літ доля засудила нас на спільне буття і цього ніхто не змінить. Можливо покровитися й позабавитися, але не розділюватися. Поляки не мають наміру винароджувати українців, але не дадуть собі вирвати свої польщини і приналежності до західної культури. Шануючи чужі ідеали наше громадянство не згодиться, щоб інтереси іншого народу реалізувати коштом його прав.

На закінчення пос. Островський апелював до українського народу, щоб не дав ужити себе до цілей, що не мають нічого спільного з його добром. Кожна поразка — казав він — одного з наших народів є упадком другого. Польське громадянство готове до угоди, але не дастися втягнути до ніякої неширокої гри. Знайде завжди досить сили і гарту, щоб зломити те, що було би для нас зле.“

СИМВОЛІЧНА СМЕРТЬ ЖИДА — ПОЛЬСЬКОГО ВОЯКА І ЖИДІВСЬКА СПРАВА В ПОЛЬЩІ

Промова посла д-ра Зомерштайна

Жидівський посол зі Львова, д-р Зомерштайн, виголосив промову в обірній жидівській мові відносно на заяву в жидівській справі шефа Озону ген. Скварчинського та на промову посла Дудзіньського. На думку посла Зомерштайна жидівської справи не дастися розв'язати виключно через еміграцію. В жидівському грома-

Ми нарід дозрілий, нарід з великою традицією нарід з вірою в майбутнє.

ПРОМОВА ПОСЛА ВАСИЛЯ МУДРОГО, ВИГОЛОШЕНА 3-ГО ГРУДНЯ Ц. Р. НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ СОЙМУ.

ІСТОРІЯ МАЛО ВЧИТЬ ПОЛІТИКІВ.

Високий Сойме! Справа польсько-українських взаємин — це стара проблема і нею повинні вже цілі віки. Якби було правдою те, в що колись вірили римляни, що *Historia est magistra vitae* то на польсько-українському відтинку по віках болючих досвідів повинні би сьогодні панувати щонайменше стерпні, коли не зовсім нормальні відносини. Тимчасом практика політичного життя доказує, що історія мало вчить людей, а передовсім не хочуть мати довіри до її науки відповідальні політики.

Щоби яксаді доказати це твердження, не треба вгайбюватися у давнину, бо для мене досить того, що переживаємо в ділянці польсько-українських взаємин у найновіших часах. Отже недавно, ледви перед 3-ома роками, ми вийшли до цих законодавчих палат у характері українського національного представництва з надією, що тут респектуватимуть яксаді і брати під увагу наші національні постулати. Підставою нашої участі і нашої співпраці в законодавчих палатах було змагання до нормалізації польсько-українських взаємин. Воно полягало в тому, щоб узгодити обопільно, тобто між українським представництвом та польськими відповідальними чинниками, українську національну рацію з польською державною рацією, забезпечити українському народові в Річипосполитій повноту життєвих та розсудових прав і в цей спосіб доходити до головної мети наших змагань, а саме до нормалізації польсько-українських відносин. Здавалося, що найвідповідальніші чинники в державі йдуть на цю концепцію. На жаль, життєва дійсність показала зовсім інше.

ЗА НОРМАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД УТРАТИВ МОЖЛИВОСТІ КОНСТРУКТИВНОЇ ПРАЦІ.

Проти самої ідеї нормалізації виступили дуже агресивно польські націоналістичні елементи. Вони за всяку ціну перли до зрівняння політики нормалізації, бо їх метою було нищити український нарід та український рух. Політична атмосфера в краю згущувалася з дня на день, напруга польсько-українських взаємин зростала. Крок за кроком ціле польське громадянство, з малими винятками, а також офіційні кола переходили в українській справі на зовсім не нормалізаційні позиції.

У трьох роках нормалізації український нарід у Польщі тратив щораз більше зі своєї національної субстанції і з року на рік звужувалася його можливість до конструктивної і творчої праці на всіх ділянках національного життя. Такий стан річей давав незаперечні докази, що в Польщі у відношенні до українського народу було й є головне змагання: поборювати все, що українське. (Голос: Неправда!). А найбільш промовистим доказом цього є епілог останнього, що так висловлюється, етапу польсько-української нормалізації, який виявився на наших теренах у нечуванних подіях останніх днів. (Голос: Хто почав, хто винен?)

ЛВІВСЬКІ ПОДІИ.

Маю на думці лвівські події, де навіть у часі виборів, які вимагали передовсім спокою, 3 дні польська ендецька молодь і польська вулиця нищили на очах органів безпеки майно та добробут українського народу, при чому ці органи не вважали зазначеним інтервеніювати в обороні українського майна. (Голос: Самі викликаєте авантюри). Аналогічні події були в Монастирських, Бережанах, Золочеві, Красному та інших. Маю також на думці нечувані вивчення над одиницями та масові масакри, (голос: Не можна так говорити! — Гамір, різні оклики), що їх переводили кінні відділи КОП-у на спокійних українських громадянах, (голос: Досить маємо цього!), між іншими на священниках, жінках, українських громадських діячах. (Різні оклики). Вислідом цих вчинків є багато ранених, що лікуються по шпиталях та приватно, знищення майна приватних осіб та організацій у численних місцевостях на теренах південно-східних воєвідств. (Переривання.)

Ці події та факти — це сьогодні немов увічнення того історичного процесу в ділянці польсько-українських взаємин, якому свого часу дали назву нормалізації. (Голос: Бо помилилися). Але на цьому не кінець, бо в тому самому часі трапилися ще інші факти, які бють по українцях-та драбнуть їх національні почуття, а які торкаються відтинка закордонної політики.

СПРАВА КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Маю на думці становище польських офіційних кол та польської прилюдної опінії в справі Карпатської України. (Голоси: Що це є? Нема такої!). Треба подивляти неперемінливу в засобах пропаганди польських телеграфічних агентій і Польського Радія за прилученням цілого українського Підкарпаття до мадярської держави. Ця держава своєю віковою політикою, яку стосувала до тамошнього українського населення, доводила його до матеріальної нужди і до рівня живого робочого інвентаря. (Голоси: Неправда!) Я апелював би тільки до заторкнутої вже сьогодні справи, відомої зрештою і загально призначеної лицарськості поляків, апелював би до неї з тією метою, щоби панове були ласкаві вислухати того, що скажу. (Голоси: Це брехня. — Переривання.)

Коли для цього населення прийшли інші, кращі часи та коли всміхнулася для нього перспектива нового життя під своїм національним урядом (Голос: Яким своїм?), то цілий державний апарат польської закордонної та внутрішньої пропаганди почав велику акцію, щоб знівечити буття української карпатської землі як автономної одиниці в Чехословаччині. (Голоси: Нема такої, це орієнтація на Прагу, це політика Берліна). Але я це не все, бо з офіційних комунікатів українського уряду в Хусті та вісток, що їх подавала загранична преса, як теж з інформацій, зачерпнутих із місцевих громадянських джерел, довідуємося, що через польський кордон переходять на землі Карпатської України диверсійні відділи, які сіють там знищення... (Голоси: Що це все значить? Це обиди! Вам не вільно так говорити! Протинюся тому! Це польський сойм, досить провокацій! Де ваше приречення, вже досить цього. Дотепер ми слухали терпеливо, але тепер досить провокацій! Ви не будете дальше говорити! Не вільно в польському соймі провокувати!).

Маршал: Прошу заспокоїтись!

(Голоси: Ви складали приречення! Мовчати!).

Маршал: Прошу панів заспокоїтись! Я сам дам собі раду.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД — ОДНОЦІЛИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ОРГАНІЗМ.

Пос. Мудрий: Не можна забувати, що український нарід на підставі спільноти крові, спільноти традицій та спільноти духа чується одноцилим національним організмом без огляду на те, в якій державі та під яким урядом він живе. Почуття тієї національної єдності не зломить ніяка сила... (Оплески на українських лавках).

Оце теперішній фактичний стан польсько-українських взаємин. Справу нормалізації у світлі цих фактів позбавлено всяких об'єктивних умовин реального існування... (Голос: Голувко був прихильником нормалізації!) і вона з площини реалізму перенеслася у сферу теорії. (Голос: Ви боїтеся нормалізації. — Інший голос: За багато свободи).

Серед теперішніх польсько-українських настроїв у терені і при самій загально відомій політичній грі на міжнародному відтинку, якої ми є свідками, значний відомок польської преси наново вмоняє в польську прилюдну опінію, що українська політика в Польщі не є самостійною політикою, (Голоси: Так, не є самостійною!), але політикою, інспірованою осередками чужих позадержавних чинників.

НЕ ПОТРЕБУЄМО ЧУЖИХ ІНСПІРАЦІЙ!

Супроти такого твердження з цієї високої трибуни мушу закомунікувати ось що: Українська національна політика, яку ведемо ми,

Українська Парляментарна Репрезентація і ця організація Українське Національно-Демократичне Об'єднання є самостійною політикою, виключно українською, (переривання), та якої найвищим імперативом завжди була, і буде українська нац. рація. Ніяких чужих інспірацій до цієї політики не потребуємо. (Голоси: Німецької політики. — Інший голос: І чеської!) Ми нарід дозрілий, нарід з великою традицією, нарід з вірою у майбутнє. (Оплески на українських лавках).

Ми знайшлися в положенні, в якому прийдеться нам жити з великим тиском. Та хоч ми хочемо жити повним життям і будемо жити. І коли серед описаних умовин ми всеупійшли до цих законодавчих установ, то зробили це тому, щоб тут стояти на сторони всіх прав свого народу і щоби боротися за створення для нього якнайможливіших умовин буття і розвитку.

ЄДИНА РОЗВ'ЯЗКА: ТЕРИТОРІАЛЬНА АВТОНОМІЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ.

Само життя доказало, що ніякі підстави у полагоді українських постулатів у Польщі не доведуть до нічого позитивного. (Гамір Голос: Бо не хочете!). Українська проблема в Польщі вимагає основної й радикальної поагоди і єдиною формою розв'язки цієї проблеми — це здійснення законодавчою дорогою територіальної автономії для всіх етнографічних українських земель у державі. (Гамір Голос: Це непризнання поль. державності, що вас обидує). Це згідне з конституцією. (Голос: Держави в державі. Це політ держави!). Це довго, яке ми висували на чолі наших політичних постулатів у 1935. р. — і за які і дальше будемо інтензивно боротися в легальних рамках згідно з обов'язковим законом. Ми переконані, що лише при здійсненні цього нашого постулату станеться можлива справжня нормалізація польсько-українських взаємин, буде можливе заспокоєння всіх потреб українського польського народу, що живе на території цього автономічного краю... (Пос. Остафін: Ми поляки зі Східної Малополющі, не хочемо цієї автономії, нам вистарчить польська держава в тій формі, яка є). Якби було так, що ми могли би хотіти того, чого ви хочете, то гадаю, були б дуже зле. (Пос. Остафін: Це було би дуже добре, нарешті ви були би добрим громадянином держави!). Лише сойм та відповідальні перед ним територіальний уряд зможуть розсудити з користю для обох сторін всі справи, а також задовольняти все населення тих земель у всіх ділянках культурного і суспільного життя та у всіх скомплікованих соціальних питаннях. Щоби цей наш постулат не був лише простою фразою, під яку можна би було підслати ріжний зміст, думемо у найближчому часі докладно спрещувати цей постулат і зголосити його до маршалківської буни в формі законопроєкту про територіальну автономію. (Переривання).

Як у всіх справах, так і в цій керуємо передовсім українською національною рацією підкреслюємо, що цей наш постулат зовсім не має на меті якихось зазіскальних змагань і напрямі послаблення держави, але навпаки, має на оці саме найсправедливішу та найкращу розв'язку української проблеми в Польщі, лежить — на нашу думку — в інтересі держави. (Оплески на українських лавках).

Німецька Національна Рада у Карпатській Україні.

У Хусті повстала німецька національна рада, що має філії по всіх повітах.

Прем. о. д-р Волошин заініціював уряд. Ольдофредія державним підсекретарем у Хусті повстав окремий інспекторат для німецького шкільництва.

ОБ'ЄДНАННЯ УСІХ АРАБСЬКИХ ПАРТІЙ У ПАЛЕСТИНІ.

Провідники всіх арабських партій, які вважали у початках повстання, а саме: незалежної, національної оборони, та арабської опозиції, що тепер усе арабське населення становить один табір, який вважає своїм завданням великого муфтія.

Вони заповняли енергійну реакцію на сироби влади, творити опозиційні партії, нікам загрожує заглад.

Вшануйте тих, що віддали себе в жертву Батьківщині.

Сторінка без політики.

Телефонічні подружжя нещасні.

Головною рисою нинішнього життя — це поспіх, стрімголовний поспіх. Це можемо запри-
мити не лиш у буденному нашому житті, але
теж у подружжі. Колиш за „давніх добрих ча-
сів“ на подружжя треба було не так довгих тиж-
нів, як навіть місяців. Зальоти, сватання, зару-
чнини, приготування і т. д. Колиж уже вкінці
прийшло до весілля то люди мусіли ще якнай-
довше насолоджуватися тим важним життєвим
актом і тому теж весілля тривало кільканацять
годин і навіть кільканацять днів. Сьогодні лю-
дем спішно і кожний хто рішається на подруж-
жя (а густо-часто рішається миттю, під впливом
несподіваної любови чи просто для фінансових
користей) то не хоче гайнувати дорогого часу
на передвесільні витребування і замість уладжу-
вати весілля, полагодище все телефонічно. Оче-
видно перед у всім веде Америка.

Телефонічні подружжя стали в Америці
справжньою пошестю від тієї пори, ко-
ли один цивільний уряд призвав за необхідне
півінчати подружню пару, щоб таким чином по-
могти їй перемогти перешкоди віддачі нарече-
ного й нареченої. Та це дало притоку загонистим
американцям і американкам виривати не раз уря-
довців цивільного стану серед ночі зі сну. Бува-
ло, що урядовця виривав із найглибшого сну на-
гальний телефонічний дзвінок. Урядовець підхо-

див-заспаний до апарату й питає, в чому діло.
Очевидно йшло про подружжя. Комуж іншому
хотілось би поночі алярмувати урядовця?

Цю подружньо-телефонічну пошесть пере-
рвав укінці своїм відважним рішенням суд у Ші-
каго. Ціла справа виглядала так:

Як завжди одної ночі урядовця розбудив те-
лефон. Урядовець підійшов до апарату й дові-
дався, що якась молода пара хоче негайно по-
вінчатися. Хоч урядовець звернув молодій парі
увагу на те, що таке подружжя може бути не-
важне, проте заспаний дав себе молодят переконати, що вони довгий час уже любляться, що
мусять негайно повінчатися і т. і. Автім уря-
довець цивільного стану бачив вже неодних зако-
ханих і розумів їх та знав, що переконувати їх
серед ночі — даремний труд; він вписав до своїх
книг прізвища молодого й молодої, записав теж
двох свідків, якихсь громадян, що дали себе се-
ред ночі заманити до телефонічного автомату
і подружжя на ціле життя було заклопочене. Мо-
лоді пішли у своїси. Розіспаний урядовець до-
ліжка.

Та радість молоді пари не тривала довго.
бо по кількох днях вони дістали повідомлення
зі суду. На розправі суддя повідомив молодят,
що їх подружжя при допомозі телефону неваж-
не і суд вважає, що його не було.

РЕНТГЕНИ, ДІАТЕРМІЇ, МІКРОСКОПИ

порукає український склад лікарських ін-
струментів і ветеринарної приладдя

О. МАЦЯК і С-ка

Доставець Українського Шпиталю
Львів, ул. Валова 27. — Тел. 116-60.

Графологія.

Графологія — це наука доволі неясна і ма-
ло хто підходить до неї поважно. Здебільша гра-
фологію ставлять на одному рівні з хіроманти-
єю та вороженням із карт чи рук.

Та золотий вік графології ще не настав,
хоч вона має ще перед собою майбутнє.

Недавно появилася книжка віденського пси-
холога Оттона Крама присвячена графології
від назвою „Рука й душа“.

Крам кпить собі із шарлатанів, які твердять,
що нпр. той хто ставить по своїм підписі точку
схильний до меланхолії або до самотубства; або
що дрібний маковий почерк відповідає дрібній
обчисленій владі. Однак назагал агаданій уче-
ний перестерігає перед намішками над графо-
логією.

— Нема найменшого сумніву — заявляє
Крам — що рухи руки, яка держить перо чи олі-
вець мають звязок із нашим загальним станом.
Погляньте на писмо, що його написав хтось
схильований і на друге писмо, що його напи-
сала та сама людина в душевній рівновазі: по-
черк не буде однаковий. Порівняйте записку лю-

дини певної своєї платності із запискою люди-
ни-довжника, який не має чим платити. Дуже
багатомовний почерк. При довгій і здумчивій
просліджуванні різних писаних документів, мо-
жна устійнити, які рухи руки ілюструють такий
чи інший душевний настрій. Досліді відкрива-
ють, що всі люди підчинені в тому однаковим
правилам. А воно для графології дуже важне
відкриття: при індивідуальній ріжнорідності по-
черків кожна людина реагує на гість, радість,
страх, сумнів, сором і т. і. менш-більш однако-
вим рухом руки. Адже не зважаючи на індивіду-
альну ріжнорідність владі, кожний чоловік чер-
воніє, коли йому соромно, сміється, коли йому
смішно...

Однак назагал графологія не може
нічого сказати про людину. Окреслення владі,
талантів на підставі письма — це фантазія. Од-
нак графологія може означити в яким душев-
ним стані людина написала такі чи інші рядки.
Значіння графології в судовій експертизі мо-
жуть бути величезні.

Борсук відкривцем копальні золота.

Про те, що в житті дуже часто рішає про-
волю людини припадок, найкраще свідчить по-
вість, що її пережили два шукачі золота із Гава-
йорну у степіт Невада.

Джордж Буріс та Едвард Бумершайн шукали
заремис довгі роки за якоюсь підземною рудою.
Ім вже не йшло про само золото, мога бути
теж жила іншого металу, коби лиш у відповід-
ній кількості. Адже багате зложжа заліза могло
теж принести гарне майно. Одного дня запри-
мили оба шукачі борсука, який порпав собі не-

черу. Випорпав ним земля містила в собі, як во-
ни це відразу запримили залізну руду. Буріс
відкрив теж оподалік сліди золота. Хемічна ана-
ліза, що її перевів державний уряд для пошука-
нок мінералів і руди, дала жовтаврати висліди.
На тому місці, де борсук порпав собі яму повста-
ла велика копальня, яку назвали „Борсукова мі-
на“. Підчас розкопів за залізом, почали шукачі
натрапляти на чимраз багатші жилки золота і
згодом виявилось, що згадана копальня була
найбагатшим зложжам золота в цілій Неваді.

Пам'ятник для винахідника відлидчвача.

На одній із швейцарських площ відкрили па-
м'ятник Леопа Спангера, винахідника відлидчу-
вача.

Спангер служив як дверник в одній вели-
кій фірмі і ранком він мусів стирати порох із ба-
гатьох столів, трітати хідники, дивани і т. і. Йо-
му прийшло до голови думка, уладити щось на-
че помпу, яка витягала б порох. А що він був не
найбільшим механіком-аматором, то Спангер по-
бузував деприв у світі модель відлидчвача, я-
кий довгий час був одним з приміоником і

служив Спангерові підчас прятання бюра. Про-
те, що той апарат можна продукувати до про-
дажі, він навіть не подумав.

Одного разу до бюра, в яким працював
Спангер, прийшов по ділу власник фабрики
шкірних виробів Гувер. Він зобачив дивогла-
дний апарат, зацікавився ним і намовив Спанге-
ра викупити патент. Сьогодні заведення Гувера
— найбільшій в Америці фабриці відлидчачів.
Щодо Спангера, то він щоб це відлидчати від
традицій всіх винахідників умер в нужді.

Пересторога!

Адміністрація Видавничої Спілки „Діло“ у
Львові отсим перестерігає наших Шановних
Клієнтів Промисловців і Купців перед АКЦИ-
ТОРАМИ ОГЛОШЕНЬ:

1) Степаном ВОЛОСЬКИМ, зам. у Львові,
вул. Ордона 8,

2) Дмитром СЕНИКОМ, зам. у Львові, вул.
Кохановського 54,

які не мають ніякого уповажнення від Адмі-
страції „Діло“ збирати оголошення та інстру-
ти належності для щоденника „Діло“ і камен-
ря „Кришниця“.

Оголошення і вплачені квоти Ст. Волосо-
му і Дмитрові Сеникові Адмін. Вид. Спілки „Ді-
ло“ не буде признавати і не буде брати ніякої
відповідальності.

АДМІНІСТРАЦІЯ ВИД. СПІЛКИ „ДІЛО“
Львів, Ринок 10. Тел. 229-41.

МУЖ ЗА 60 ФУНТІВ.

Скотленд Ярді відкрив недавно тайне натри-
моніальне бюро, яке „доставляло“ мужів емі-
гранткам із б. Австрії та з Німеччини. Мужі на-
бували головно серед безробітних англійців, а
ким пропонували за подружжя з чужинки
„світлі“ умовини: 60 фунтів стерлінгів і новий
одяг.

Безробітний брав гроші, які давали йому
змогу без турбот прожити кілька місяців. Чи-
жника доставляли за те англійське громадянство
з усіма правами. Напр. англійський паспорт да-
вав емігранткам право домагатися звороту май-
на, що залишилося в Німеччині.

Цю організацію викрили зовсім випадко-
во тільки тому, що один із „женихів“ (назва
Фордгем) був бігамістом. Поліція відхрала, що
зін був женатий у 1913 р. та має 8 дітей.

У суді Фордгем заявив, що він завжди по-
дружжя фіктивним і що воно його до життя не
зобов'язувало.

— У бюрі та жінка підписала заяву, в якій
вона зобов'язалася розійтися зі мною безпо-
редньо після подружньої перемови та не шука-
ти зі мною ніяких нових зустрічей.

Суд засудив двоєження на 4 місяці в'язни-
ци.

СТАЛІВІ ЛЕГЕНІ РЯТУЮТЬ ВІД СМЕРТІ.

Те, що американським лікарям вдалося ви-
читати одного з важко хорих на легені при допомозі
мозі т. зв. „сталевих легенів“, спонукає фран-
цузських спеціалістів грудних недуг спробувати
той винахід і в себе. Винахід співрається з тим,
що хорого замикають у великій сталевій ка-
біні з ліжком. Кабіна працює в той спосіб, що
хорий віддишає навіть і тоді, коли легені всти-
гають до відлидху. Через відповідні рухи повітря
ритмічно повторюються, хорий робить швидкі
видихи. Очевидно підчас відлидху, хорого від-
сять із кабіни. Сталеві легені мають кілька шкел-
них вікон, крізь які можна оглядати хорого.

Франція має досі лиш один такий апарат
„сталеві легені“.

ВЕСЕЛЕ.

ЗАМІНА.

— Що я чую, ваша дочка покинула свою по-
бру посаду в банку?

— Так. Відкриває в неї прегарний сезон і во-
на учить на концертну співачку.

— Ага, вона змінила дисконт на дисконт.

НЕПОРОЗУМІННЯ.

Яксь стара, але ще претензійна добродуш-
на жінка за чимсь в антикварній крамниці, де
мало щось до закиду і відповіла сказав:

— Що за якусь жахливу фігуру ви вига-
дали там у куті?

— Вибачте, пані, це дзеркало.

ПРИ ІСПИТІ.

— Пана кандидате, ви, як відомий боксер
мусите не добре знати, як мусить бити бокс-
у рух, коли ви нпр. почнете зі мною битися.

— Милий сніх, пане професоре!

Маємо досить моральної сили...

ПРОМОВА ПОСЛА ДРА СТЕПАНА ВИТВИЦЬКОГО, ВИГОЛОШЕНА НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ СОЙМУ, В СУБОТУ ДНЯ 3. ГРУДНЯ НАД БУДЖЕТОВИМ ПРЕЛІМІНАРЕМ. 1938. РОКУ ПРИ ГЕНЕРАЛЬНІЙ ДИСКУСІЇ

Високий Сойме!

Хочу торкнутися тієї вічної рани, яка являється українською справою, в її теперішньому найбільш болючому місці. Хочу зробити це якнайбільш оглядливо. Буду свідомий від усіх упереджень та всякого перебільшення. Не буду нічого навішувати від себе. Моїми установами будуть промовляти факти, факти може аж надто реалістичні. Все це занадто поважні справи, щоб вільно було підходити до них тільки на підставі чуттєвих категорій. Вражіння хвилини мусимо опанувати повнотою розуму та розважливості і тією глибоко зрозумілою політичною рацією, що нею в першу чергу повинна керуватися та установа, якою є парламент у державі. Ця рація вимагає, щобі доточні факти можна тут обговорити з усією правдою та цілою відкритістю.

Хочу свідомо виконати ось тут на цьому місці мій обов'язок і хочу представити грозу теперішньої ситуації. Маю на думці події, яких сумою ареною був в останніх тижнях Львів, був край, що його в цій палаті репрезентують. (Посол Вимисловський перебиває: Який край? Польський край! Ви репрезентуєте Польщу!).

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПОЛЬСЬКОЇ ВУЛИЦІ

Дивним дивом уже літом цього року дали себе відчувати залові грізоти глибоких підземних потрясень, що ми їх пізніше пережили. Ось невідомо із яких джерел почали приходити відомості, що в цій чи іншій кооперативній викрили склад зброї, що в цій церкві наїшли муніцію, що в тих та інших українських дієчів — між іншими в мене — наїшли скоростріли. (Голос: Це було знане в році 1930.). Авжеж, не заперечую, але сьогодні ми в році 1938. Дійшло до того, що офіційні органи вважали своїм обов'язком адементувати ці вісті. Опис заарештовано протиукраїнські віча з боєвими протиукраїнськими гаслами. Рівночасно ціла польська преса була переповнена неправданими та необґрунтованими інвективами під адресою українського національного руху. Наприклад, що ціле життя українських суспільних та господарських установ — це один великий збройний табор, який заступає збройну розправу — дослівно з польською державою.

По цій психологічній підготовці прийшли події, які вимагали того, щоб їх обговорити ближче.

ПОДІЇ У ЛЬВОВІ ПЕРШОГО ТИЖНЯ В ЛИСТОПАДІ Ц. Р.

Оце почалися справжні боєві виправи на українські суспільні, господарські та освітні установи. Починалося воно в той спосіб, що на вулиці в центрі міста виходили сотні польської молоді, між нею багато студентів та учнів вищих шкіл, майже кожний з якоюсь зброєю, починаючи від камешок та кінчаючи на всякого роду залізних знаряддях. В такий спосіб озброєні групи йшли під домівки українських установ і тут довершували всієї боєвої акції, отже товкали шибви, виломлювали жалюзі, висажували входні двері, виважували віконниці, кидали улаженні краники, підпалювали скрині. В багатьох краниках були й ранили тих службовців. Одного тільки третього листопада жертвою цих наступів унало 10 краників "Маслосоюзу" у Львові. (Переривання.) За це не відповіли ті, що це зробили. (Голос: Не відповіли, бо втекли на Чехословаччину!). Я відповім, бо втекли я знаю тільки, що в цій справі були судові присуди, що осудили й напівнували такі поступки.

Така доля аустриї "Резісний Союз Українських Кооператив", така доля аустриї й Духовного семінарію, в яку виважалися юрба молодих людей і понищали образи, м. ін. образ Роялтого.

Черговий день не тільки не приніс відраження у цій ситуації, але, навпаки, приніс посилення цих подій. Цього дня відбулося на університеті студентське віче; опісля зв'язали вулицями у відліках по кількості людей патати під українські установи, отже під: Український Центр-Банк, Народню Торговлю, Народню Гостиницю, Видавництво "Українська Преса" (Новий Час?), Просвіта, Книгарня Наукового Товариства Шевченка, Редакцію "Діла", Т-во Зоря і т. д., і т. д. Тут розігрався вже такий справжній битви та догромади об'єктів. З однієї

сторони юрба нападаючих молодих людей, з другої сторони кількочот об'єктів, які боронили майна своїх установ і свого життя. (Посол Вагнер: Що за епопея!) А побіч стояла поліція, пішла і кінна, кількадесть а то і сто кількадесть людей, нікого не упоминала і нікого не усувала, нікого не арештувала і взагалі не робила нічого, щоб розпоронити атакуючу юрбу. Щобільше: коли налір збільшувалася, поліція увійшла до локалі "Нового Часу", "Центробанку" і там арештувала саме тих, що перед атакою оборонялися. (Гамір. Голос: А хто кричав: Геть з ляхами?) Описля переведено в цих домівках ревізії. По переведенні цих ревізій дотичні домівки представляли собою образ повного знищення і повної руйни. Колиж вкінці арештованих "виновників" показали атакуючій юрбі, юрба заспокоїлася, хвиля гніву впала, вулиця втихомиралася.

Хочу ось тут ствердити один незаперечний факт, а саме, що про всі ці напасти були поінформовані органи безпеки, що вони знали про віча, які відбувалися та про резолюції, що їх там приймали, що на їх очах розвивалися ці многосотні походи та демонстрації, на очах органів безпеки доконувано цих атак. Мусимо ствердити, що органи безпеки цьому непадобігли. Вони не дали належної охорони українським установам. Більше: замість дати поміч нападеним, дозволяли, щобі під їх охороною відбувалися ці замахы та наступи. Домагаємося, щобі органи державної влади без огляду на такий чи інший напрямок політики у відношенні до нас виконували свій засадничий обов'язок супроти нас, себто давали нам безпеку нашого життя і майна, бо таке є наше добре право і такий є фундаментальний обов'язок держави. (Голос: пригадуємо 6-ту статтю конституції). Рівночасно домагаємося, щобі виновники були притягнені до відповідальності, домагаємося винагородити заповдирних шкіл.

ПОДІЇ У КРАЮ: КОНКРЕТНІ ПРИКЛАДИ.

Приходжу тепер до того, що діється у краю. Отож, у другій половині жовтня почали по наших селах появлятися перехідні відділи ("льотні оддзали") КОП-у, Корпусу Охорони Пограниччя. Приїздили до села несповіщено. На вістку про це майже вся мужеська молодість втікала зі села і крилася по сусідніх лісах та селах. Прибувши до села ці люди, зокрема командири виймали з кишені готові картки, списи українських установ, викази їхніх організаторів та провідників, оточували їхні помешкання, витягали їх з домів та піддавали до разової ревізії.

Переважаючи частина польських політиків формулює свою програму до "руської" справи в той спосіб, що хоче нам дозволити розмовляти по українськи, співати українські пісні, а далі, дозволяє нам молитися по наших церквах. Одне ми дістали при цій нагоді поглядку левіцію, що це недовольне, бо хто до цих відділів говорив по українськи, або хто призначався до нашої віри — був неважаюваний, надретований та битий. (Гамір, голоси: кола, де!). Маю в руках документи, вікарські свідчення, (переривання), котрим в кожній хвилині можу служити. За не, прошу панів, беру відповідальність — (Голос: а ми маємо спалені двори і розбиті церкви!). Відповім головою і чистю, бо я не знаю, що мене може коїти у зв'язку з цими подіями чекати поза обсягом цієї палати!

Дозволяте панове, що наведу кілька прикладів. Отже нпр. приїждять до однієї української кооперативи (Голос: руської) такий відділ (переривання) — і до краників викладають кількох людей з цього відділу. На стіні висять портрети Шевченка і Франка, найбільших українських поетів. Імя Шевченка є для кожного українського серця такою самою святістю, як для польського імя Микевича. Отже каже цей приїждець до справника: "Що не за гроб цих заманих "людей" тут висить?" Ставлю це слово "людей" в лапки, бо не можу вжити цього порнографічного вислову, яким цей приїздець назвав Шевченка. Портрети сконфісковано, збито. (Голос: хто це зробив?). Саме цей вояк. Потім поїхав, а на їхніх сайлах майже по дорозі шкватати із подертого портрету Шевченка.

Переходжу до того, про що говорив тут один колега, дачного — мовляв — портрет пре-

УКРАЇНСЬКИЙ ПРОДУКТ

О. ЛЕВИЦЬКА І СНА
ЛВІВ, КОРДЕЦЬКОГО 11.

зидента не може висіти поруч портрету Шевченка? Отже приїждять до іншого села — не знаю чи саме цей чи інший — відділ та викликає місцевого отця декана. Сержанти цього відділу починає йому викладати свої погляди на розв'язку українського питання. Каже йому: То ти говориш у церкві про політику, а хлопцю, а хлопцю. Отже вчит. "Просвіти" може висіти портрет Шевченка, який втілюється у гнобці, а портрет президента ні? — Відповіда йому священник: Побіч Шевченка, який втілюється у гнобці, портрет президента висіти не може.

Екзекуція мала таку процедуру, що провідника якоїсь установи витягали з дому, били палками по голові, потім, коли знав на землю, били домаками, кірсами, копали ногами. (Переривання). Маю в руці документи і я спокійний за те, що всі ці факти будуть безсумнівно стверджені і доказані.

Наприклад у Заліцях влаштовано масову екзекуцію. Відбувалося там зібрання членів кооперативи в справі дрібної ошадности. (Пос. Острахін: Без дозволу влади). Ні! Староста був на місці і знав про це. До салі ввірзався озброєний відділ КОП-у. Обставив усі виходи та влаштував очевидну масову екзекуцію. Маю на це протоколи і в кожній хвилині ними служу. Маю призначення.

В Долині був випадок, що битих розібрали до нана і били до крові. Таке було в Каліній, пов. Долина. Напр. у Бродниці, пов. Дрогобицька війська на газдівство місцевого священника також такий відділ. Найперше священника вибили по лиці, під вечір видалили всіх домашніх і били його по наших пятах аж до втрати притомности. (Голос: Прошу подати призначення). Священник Томашівський.

Не пощаджали тієї долі також і жінкам. У Денисові, пов. Тернопіль, вивели 52-літню Івану Блаженевичу на пасовище. Велали їй розлягнутися до нана. Потім дозволили їй залізтися в білизні. Казали їй поклястися і били її. По трикратній приваженні до притомности і омліно — пустили її. Іванна Блаженевича перебуває і бореться зі смертю в Українській Лічниці. Служу своєю особою, якшо у цій справі мая хтосьбуду щонебудь заперечити. Відповідаю за те, що говорю. Знаю, де говорю.

Із безконечної кількості випадків я навіда лиш кілька. Іх ареною були повіті: бережанський, дрогобицький, долінський, зборівський, турчанський, самбірський, стрийський, тернопільський, підгаєцький та золочівський.

ДВА ЧИННИКИ, ЯКІ СОБІ СУПЕРЕЧАТЬ.

У цій трагічній справі годиться відмітити два помурі явища. Найперше те, що такі факти могли діятися у правосудній та конституційній державі, а по друге, прошу Високої Палати, що наші інтервенції державна влада не могла, як теж не хотіла тим фактам завоювати та їх стримати. Місцеві органи державної адміністрації відповіли, що є безсилі супроти війська. Наші інтервенції перед воєвідською владою, а також і перед урядом залишалися без наслідку, а всеж, таке діалося ще до передчорна — і триває адеється по деяких громадах і далі та ще й у найспокійніших повітах краю.

Хочу ствердити одну річ, що виходить із цього явища несаможитна ситуація. Всі ті люди, які брали участь у суспільних, господарських, культурно-освітніх та інших організаціях робили це на підставі обов'язуючого правового порядку та конституції, арешти на підставі окремого дозволу адміністративної влади. Отже, прошу Високої Палати, якжеж то воно є? Є одна адміністрація, яка ці річі дозволяє, і є ще якась інша адміністрація, яка стоїть вище по-

передньої, та яка за те, що хтось працює на підставі легальних рішень державної адміністрації — їх налятує і зневажає. Коли хтось сказав отверто, що така є моя політична програма, що саме так хочу розвизати українську справу, що така моя воля, так я хочу і кажу — то очевидно, це дуже упростило ситуацію. Але ніхто цього не сказав, а у висліді українську суспільність поставлено поза об'єктивним правовим порядком і поза правом.

УКРАЇНСЬКІ НАСТРОЇ ТА ПОЧУВАННЯ.

Одне є певне. Ціла та процедура вдаряє в наші національні організації з метою спаралізувати їх працю. Але це зовсім не досягнуло своєї мети. Не вважаючи на те — зорганізоване українське життя не впало і не паде. Ці зневажені, биті та поневірені провідники і члени цих місцевих організацій вертаються на місця, далі стоять на своїх позиціях, тривають на них, з тим більшим завзяттям продовжують свою працю. Ці прості люди кажуть, що почувалися би щасливими, коли знали, що їх терпіння причиняться до помноження моральної сили народу та хоч у чимебудь полекшать його долю. І це не сила та видержливість людей, одиниць! Це сила і видержливість народу, який хоче жити і який має глибоке почуття свого права до життя — ось що перемагає всякі ліхоліття, всякі терпіння, всяку муку.

Чули ми і так нам пояснювано, що ця поведінка має якийсь зв'язок з настроями української людності до Карпатської України. Не знаємо, чи це відповідний засіб для притишення — що так висловлюся — для успокоєння цих настроїв. Заявляю отверто, що цих настроїв і цих почувань не відіраємося. Почуваємось одні з нашими братами з другої сторони Карпат, бо ми одного з ними роду.

Цього почування ніяка сила не зуміє нам відерти, бо вклала його нам у душу сила вища від усякої людської сили. Ми не є нічим штучним твором, не служимо і не хочемо служити чим то не було б чужим інтересам. Ми є креслені Богом так само, як і кожний інший народ і тільки його волі служимо на цій землі.

Думаю мабуть хтось, хто счинював ці екзекуції, що міг би спровокувати якийсь відрив від сторони українського громадянства, щоб описати могли застосувати ще суворіші репресії. Відповідаємо на це, що ми заховаємо, захуємо і затримаємо в обличчі цих подій нашу гідність і повний спокій. Жертвуємо Богу всі муки, що їх нам задіють, та складаємо їх до Цього стій не як плач і скаржу, але як данину зарплати духа нашого народу. Дякуємо Всевисшньому, що післяв нам у тих важких годинах рівновагу духа, мужеську та відважну видержливість, анцарську гідність та силу у терпінні. Віримо, що із цих досвідів вийдемо сильніші, кращі, благородніші. Оце кровю своєю записує наш народ вічні карти своєї історії та вносить до її скарбниці новий свій вклад. Терпимо не від нині. Ця довга нічна терпіння створює те, що маємо досить моральної сили, щоб перетримати пробу та промостити шлях рвучкій стихії нашого національного життя.

ВИКЛЮЧИЛИ З ПАРТІЇ СЕНАТОРА, ЯКИЙ ПРИНЯВ МАНДАТ ВІД ПРЕЗИДЕНТА.

Президент замінив сенатором м. ін. ім. Макса Ванбека, члена „Юнгодої Партії“. Ванбек номінаційно прийняв, але провів партійно, виключив його з поміж членів партії.

У сенаті представник „Юнгодої Партії“, Гасбах, сидить окремо від сен. Ванбека; їх відділяють українські сенатори. Виходить, що іменованого сенатора ніхто бойкотує.

Цей випадок обговорює польська преса з обуренням.

ЛЕТУНСЬКІ БОМБИ ЗНИЩИЛИ ПРИСТАНЬ У ВАЛЕНСІ.

19 національних літаків скинуло понад 200 бомб на Валенсію. Велика частина портової діяльності зовсім знищена, числа жертв ще не устійено.

ОСНОВНА РЕКОНСТРУКЦІЯ ЛИТОВСЬКОГО УРЯДУ.

У зв'язку з уступленням мін. Лозорайтиса діяє мабуть до основної реконструкції литовського уряду, яка об'єдмає resort оборони, шляхів, справедливості і рільництва.

ЗМІНА БЕЛЬГІЙСЬКОГО УРЯДУ.

Прем'єр Спаак заявив минулої ночі, що він це не вміє утворити нового уряду. В понеділок рано пропонує йому дві дати, з яких кожен вибрав нових міністрів.

На шляху німецько-французького замирення.

Завтра, 6. грудня, загостить до столиці Франції німецький міністр закордонних справ фон Рібентроп. Завтра чи позавтра (бо побут мін. Рібентропа обрхований на два дні) підпишуть представники Франції та Німеччини історичну декларацію про нове відношення між обома державами, яка стверджуватиме, що: французький та німецький народи бажає жити вільно у доброму сусідстві, що признає непорушність взаємних кордонів та зобов'язується шукати всіх способів порозуміння, якщо між ними виникли якісь непередбачені справи.

Факт приїзду міністра фон Рібентропа коментує німецька, англійська та ще більше французька проурядова преса дуже широко й майже ентузіастично. Про декларацію, яку мають підписати від Франції Бонне, від Німеччини фон Рібентроп згадують — шоправда — тільки коротко, як про річ, яка в нових німецько-французьких обставинах є самозрозуміла і може навіть застаріла уже своїм змістом. Бо платформа нових французько-німецьких відносин має бути ширше обоснована й не буде ґрунтуватися тільки на п'ятирічній заяві. Зверхньою признакою „нової ери“ над Реном буде промова Рібентропа у париській радіо, в якій він запевнить французів, що до сторінки 699 книжки Гітлера „Майн Кампф“, сторінки ворожбодів для Франції, Німеччини добровільно, отверто і вродисто вводить історичну коректуру в сенсі змагання до прилзми, мира і врешті — союзу.

Коли Рібентроп справді зробить такий жест у сторону Франції, то це матиме чимале міжнародне значіння, на всякий випадок буде ознакою, що німцям дуже залежить на замиренні на німецько-французькому відтинку, на заіснуванні мира на Заході взагалі.

Німецько-французькі відносини в історії — це довгий, майже безперервний ланцюг ненависті, ворожнечі, воєн і крові; перемоги й невдачі з одного і другого боку, що одна після одної аж за часто чергувалися. Мали французи дипломатів і державників стилю Рішельє, Наполеона, Пуанкаре, мали німці своїх Штайнів, Бісмарків та Мольків. Але вирівняння, узгодження та наближення взаїмних інтересів німецького та французького народу ні одному з тих, що й не казати: великим духом людей таки не вдалося. Велика війна 1914—1918 ще поглибила ворожність у німецько-французьких відносинах. З якою горечю сліджував німець, член великого та культурного народу, бігання та тагання нещасного Штресемана по всіх курортах Європи, що

просто довів кожну усмішку на лиці Бріана і мусів, часто проти власного внутрішнього переконання, пояснювати кожне ласкаве слово знад Сексана як злегчування персейських ланцюгів!

Тепер це, як кажуть та пишуть, минає. Коли вірити міжнародним пресовим органам, то 6. грудня стануть проти себе в Парижі не хитрі, мудрі, може більше хитрі, як мушкетери, дипломатичні грані, а в особах Даладіє і Бонне з одного боку та фон Рібентропа з другого стануть на-ліч представники явно висловлюваної та сурешної волі своїх народів. І коли дивитись на приїзд міністра Рібентропа до Парижа з перспективи повоеюних німецько-французьких відносин, то це буде справді перша після війни між французько-німецькою повоеюною стрічкою, до якої Гітлер кланяв уже в одній зі своїх промов після перебрання влади.

Значно, що скромність як чеснота має свою вагу також в оцінці всіх політичних подій, зокрема тих, що родяться серед важких організаційних боїв, деякі поважні органи та й ми з ними замикаємо очей також на трудності, які стоять ще на шляху до справдішнього і тривалого замирення над Реном. З одного боку французький людський фронт не жадає зусиль, щоб надати налагодженню німецько-французького миру з другого боку важкі контрперері між Італією (найближчим контрагентом Німеччини) та Францією мусять сплинувати та вилзати обом сторонам руки у кресленні сусідської співпраці. Є ще і в інші немаловажні міжнародні сили, в першу чергу Світовий Союз, які до живого заінтересовані у німецько-французькій ворожнечі. Навіть держава, ближчих чи дальших, не буде так легко слідкувати розвиток розмов Рібентропа з французькими державниками в Парижі, як саме Сполучені Штати, ніхто не буде інтригувати згаданою, як самі союзовий амбасадор. І тоді, коли не зазначимо на ті всі перешкоди, між Німеччиною та Францією звісткує щось більше, як писемна мовою про бажання мира, щось більше, як історичні передлишки на основі клаптика паперу, тобто коли над Реном два великі історичні народи подадуть собі руки до широк сусідської співпраці, то лише Європа набере нового життєвого імпульсу, політика найде нове спрямування і пристосування, а питома вага європейських дій перенесеться на Схід Європи, бо так того вимагають політичні, етнографічні, господарські та культурні відносини в нинішній хвилині.

Вісти з Карпатської України.

ЗІЗД ДЕЛЕГАТІВ О. Н. О. „СІЧ“ У ХУСТІ.

Пресове бюро Карпатської України повідомляє: У столиці Карпатської України Хусті відбувся зізд делегатів Організації Національної Оборони „Січ“ з цілої території Карпатської України. У зізді взяли участь представники всіх місцевих відділів „Січі“.

ДАР КАНЦ. ГІТЛЕРА ДЛЯ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

„Словенські Денік“ повідомляє: Канц. Гітлер переслав урядові Карпатської України 100 тисяч марок як жертву на змову допомогу для бідного населення Карпатської України.

ЗАСТУПНИК ГОЛОВИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ ПЕРЕД МІКРОФОНОМ.

Нині, в понеділок в год. 18.20 обі словацькі радіостанції (Братислава і Банська Бистриця) будуть транслювати промову заступника голови У. Н. Р. д-ра Гупаловського.

ДОПОМОГА УТІКАЧАМ ЗПІД МАДЯРСЬКОГО ПАНУВАННЯ.

При Українській Національній Раді в Хусті powstała окрема комісія для допомоги утікачам із земель, що припали Мадярщині.

НІМЕЦЬКІ ВІЙСЬКОВІ ОБСЕРВАТОРИ НА ТЕРЕНІ АКЦІЇ ДИВЕРСАНТІВ.

Як повідом „Век Нови“ з 6. ц. м. за „Словенським Деніком“, німецький уряд рішив вислати до Карпатської України своїх військових обсерваторів, які на власні очі мають переконатися про діяльність диверсантів.

ЧЕСЬКО-СЛОВАЦЬКІ ШКОЛИ В КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ НА МЕНШИНЕВИХ ПРАВАХ.

„А-Зет“ з 2. ц. м. (ч. 284) подає в кореспонденції, що в найближчому вчаше появиться по-

рядок міністра шкільництва й народної освіти Карпатської України Штефана з доповіддю до рішення уряду К. У. з 19. листопада 1938 ч. 5 про меншині школи. Більш докладно і словачької національності повідомляють, коли відбудуться вибори до державних шкіл чеською мовою навчання. Скільки зазначено дітей рішатиме, чи ті школи закладуть, про-дукують, або залишать. Вибори проведуться двома днями після проголошення міністерства обіжника.

НОВИНКИ.

— Книжка про Закарпаття. На двох томах. „Вкладом видавничої кооперативи „Дружина“ книжка про Карпатську Україну д. н. „Одні Землі“. Є це нарис історії Закарпаття з минулого до сьогодення. Автор праці д-р Василь Павловський, що довголітньою працюю на Східній Україні, клав великі засади при поширенні національної свідомості українців. Ціна книжки 1.— (платна згорі), з поштовою пересилкою 1.50 (злати згорі), з поштовою пересилкою 1.50 (злати згорі). Хто бере бодай 10 прим. і прислав гроші, платити по 80 сот. і не оплачує грошей, книжка повинна наїтись в кожній українській хаті чи установі. Адреса видавництва „Дружина“ — Львів, пошт. скринька 323. (Прод. книжки тільки складаками ГКО „Дружина“ Львів 507.977).

— З книжкарних широк фотро — „Українська і виконує у нас тільки Юліан Гуцулський“ і виконує у нас тільки Юліан Гуцулський. 1 рік оскуя. 1928 — Львів, пл. 2301 100-100, телефон 254-46.

— Магазин поштів Р. Джал — Львів, вулиці 5, поруче козари, матраці — козари, козари по 4 злати, матраці по 6 злати, має піра до обрання. Тех. 204-81.

